

פירמידת האשראי של היהלומנים עלולה לקרוס

המשבר מגיע לבורסת היהלומנים: הבנקים עשויים לתבוע מיהלומנים פירעון מיידי של חובות • יהלומנים נוהגים לבטל עסקות על ידי החזרת יהלומים תמורת צ'קים שלא נפרדו. כתוצאה מכך נותרים הבנקים ללא בטוחה לאשראי שנתנו ליהלומנים • נשיא הבורסה אבי פז ליהלומנים: הימנעו מקיזוזים שלא בידעת הבנקים

מתחילה בימים קשים דוגמת החודשים האחרונים. יהלומנים שרכשו את היהלומים המלוטשים ונקלעו לקשיים מבקשים מהיהלומנים המוכרים לבטל את העסקה בדרך של קיזוז: יהלומנים תמורת הצ'ק, המוכר מושך מהבנק את הצ'ק, מחזיר אותו לקונה ומקבל ממנו בתמורה את היהלומים. באותה הזדמנות הוא מחזיר ללקוח את שטר ההתחייבות שמסר לביצוע העסקה.

בטוחות ל-50% אשראי

בתקופות טובות הבנקים מאפשרים ביטול עסקות בדרך זו. ואולם במשבר הנוכחי בענף הבנקים נקלעים לבעיה: האשראי נותר בידיו של היהלומן המוכר, אך לבנק אין בטוחה מכיוון שהצ'ק ששימש לכך הוחזר לקונה במסגרת ביטול העסקה. גם היהלומנים, שעדכס יורד בעת משבר כאשר השוק קפוא, אינם יכולים לשמש אלא בטוחה חלקית. לחלופין אם הבנק יסרב להחזיר את הצ'ק ומפקיד הצ'ק יפשוט רגל, שוב יישאר הבנק ללא בטוחה.

מבחינת מערך האשראי של הבנקים המשמעות היא שהבטוחות הולכות ופוחות

מאת אורה קורן

«האם גם ענף היהלומים מבוסס על פירמידה של אשראי בנקאי, כמו הלוואות הסאבפריים שחוללו את המשבר הכלכלי עולמי? גופים המייצגים ליהלומנים במשבר סבורים שאכן מדובר ב"סוג של פירמידה" ומוסיפים כי "זו שיטת שהיתה צריכה לעבור מן העולם כבר מזמן".
כך עובדת השיטה: יהלומן הרוכש יהלומי גלם מקבל, לדוגמה, אשראי בסך 10 מיליון דולר לרכישתם. היהלומנים שנלקחים לליטוש נחשבים לבטוחה. לאחר ליטוש הוא מוכר אותם ללקוח, לדוגמה, תמורת 13 מיליון דולר, כלומר, כרווח של 3 מיליון דולר. היהלומנים נמסרים והצ'ק הדחוי שנתן קונה היהלומנים, אשר תקופת פירעונו היא שוטף פלוס 60 יום או שוטף פלוס 90, מוסב לטובת הבנק ונהפך לבטוחה לחוב שלקח היהלומן לרכישת היהלומים ולחלק ממסגרת האשראי המאפשרת לו להמשיך לעבוד. בימים כתיקונם הצ'קים נפרעים ללא תקלות, והכסף משמש להמשך מימון מסגרת האשראי של היהלומן. הבעיה

יצואני היהלומים הגדולים

יצוא של יהלומים מלוטשים נטו ב-2007

שוי במיליוני דולרים	שם החברה
522	אל.אל.די. יהלומים בע"מ
446	לאו שכטר בע"מ
199	משה זמדר ושוח' בע"מ
194	יהלומי אספקא אינטרנשיונל בע"מ
170	יהלומי א. דלומי בע"מ
161	יהלומי אחים ירושלמי בע"מ
128	א.א. רחמינוב יהלומים (2000) בע"מ
122	אמ.אי.די. האוס אוף דיאמונדס בע"מ
94	פולגנס בע"מ
93	רוזי בלו טיילס בע"מ
86	שנאסיה (ישראל) בע"מ
84	יהלומי יונדור בע"מ
82	סמרה בע"מ
74	זילברברג דיאם בע"מ
65	ביתא יהלומים בע"מ
65	נירו דיאמונדס ישראל (1987) בע"מ
60	סלנט גרום בע"מ
54	אחים קופרמן יהלומים בע"מ
51	נובל קולקשן בע"מ
50	אשד-דיאם בע"מ
48	יהלומי ערן-יהודה סיני
47	ב.ל.י.ד. אינטרנשיונל בע"מ
42	דייקט דימונד טולושן בע"מ
38	עופר מזרחי יהלומים בע"מ
34	יהלומי וולדמן (וו.די.סי.) ישראל בע"מ
32	אוניקס יהלומים בע"מ
32	ר.א.ש. יהלומים בע"מ
30	מ.א. עובי דיאמונד בע"מ
29	ארנוב גרום בע"מ
28	יהלומי אי.גי.אס.טי. בע"מ

מקור: התמ"ת

ואילו חוב הענף הכולל נותר בעינו. "לבנקים יש היום בטוחות לכ-50% מהאשראי שהעמידו לענף היהלומים", העריך אחד מיועצי היהלומנים. האשראי הבנקאי לענף הוא כ-2.25 מיליארד דולר.

בכורסת היהלומים מאשרים את הלחצים של הבנקים על ראשי הענף להפסיק את הנוהג לבטל עסקות בדרך של החזר צ'ק תמורת יהלומים. ואולם ההנהלה נקדעת בין עניינה לסייע ליהלומנים להגיע להסדרים פנימיים ללא פשיטות רגל, ובין הרצון לשמור על יחסים טובים עם הבנקים, לפני שנהגני האשראי ינקטו צעד חד צדדי שיחנוק את כל הענף.

כתוצאה מכך הוציא נשיא בורסת היהלומים, אבי פז, הנחיה ליהלומנים להימנע מנוהג הקיזוים שלא ביריעת הבנקים. "כשיש צ'ק בבנק, הבנק לוקח אותו כביטחון ולכן הצ'קים צריכים להיפרע ולא להתקזז", אמר פז. "אני לא נגר הסדרים בין יהלומנים, אבל בתיאום עם הבנקים. אם יהלומנים מתקזזים, הם צריכים לתת בטוחות אחרות לבנק. ההנחיות שהוצאתי נועדו לשמור על מערכת יחסים טובה עם הבנקים. עשרות שנים הבנקים והיהלומנים עברו בצורה מסודרת, ואין סיבה לשנות את זה על רקע ההאטה העולמית. אני קורא לבנקים לנהוג באיפוק וגם ליהלומנים, כדי שישמרו על המוניטין של הענף".

עו"ד אופיר צברי המתמחה בייצוג יהלומנים במשרד צברי יובל, דווקא מייעץ ללקוחותיו שלא למהר להציג בטוחות חדשות לבנקים. "בדרך כלל לא כדאי להגיע להסדרים חלקיים לתקופה קצרה עם הבנק, לממש נכסים או לשעבדם לבנק אלא כנגד הסדר כולל", אמר. "אם הבנק סבור שהחוב בעייתי, הבנק בדרך כלל עושה כל שביכולתו לשפר את מצבו מבחינת בטוחות, בקבלת ערבויות של צדדים שלישיים, בני משפחה או נכסים נוספים, לפני שהוא פועל במלוא הכוח כנגד הלקוח. לעתים קרובות אנו רואים לקוחות שהעמידו בטוחות נוספות בלי להגיע להסדר כולל, וזמן לא רב לאחר מכן הבנק פועל נגד הלקוח והערבים החדשים או הנכסים ששועברו, ובכך הלקוח הרע את

מצבו באופן משמעותי".
 לכך מסכים גם גיא אורז, סמנכ"ל חברת שגיא הישועי ריבית, המתמחה בייעוץ מול הבנקים. אורז וצברי סבורים כי על היהלומנים שהבנק מבקש מהם בטוחות נוספות לדאוג שכנגדן ייחתם הסכם המסדיר את האשראי, פריסתו מחדש או מחיקה של חלקו. לגישתם, כדי לקבל ביטחונות נוספים יילכו בנקים לקראת הלקוח בהסדר שכזה. עם זאת, לדבריהם, "הפניקה במערכת הבנקאות כיום, יחד עם הירידה בפעילות העסקית בכל הענפים לרבות בענף היהלומים, עלולה לגרום להקצנה של התנהלות הבנקים".
 מעל פני השטח מנסים בענף היהלומים לשמור על אופטימיות וטוענים כי ההרעה במצב העסקים היא בבואה של המשבר העולמי. ואולם מתחת לפני השטח האדמה רועדת. המשבר העולמי החריף באוקטובר 2008, ומכיוון שהצ'קים בענף ניתנים עם מועד פירעון דחוי בחודשיים-שלושה, מתכוננים יהלומנים לגל של צ'קים שלא ייפרעו, שישטוף את הענף בתחילת 2009 ויחולל שבר עמוק גם בחברות יציבות, שלקוחותיהן יקרסו.

מנקשים לבדוק ריביות

צברי שותף להערכה כי הצרות הגדולות בפתח, ומתחילת 2009 יהיה גל תביעות של בנקים נגד יהלומנים. "הבנקים דוחים את ישיבות ועדות האשראי ואת דרישות החוב מלקוחות גדולים בעייתיים ל-2009. לכן צפוי שבתחילת 2009 יחול גידול חד בדרישות הבנקים לפירעון חובות מידי, ובהתאם צפוי גם גידול בתביעות הבנקים נגד הלקוחות", אמר.

גם אמנון שוורץ, מנכ"ל חברת שגיא, סבור שהבנקים יגישו בשנה הקרובה תביעות רבות נגד יהלומנים. "ב-2009 יחול גידול בדרישות חוב ותביעות של בנקים נגד

הירידה ביצוא היהלומים

יותר, כך שחובות היהלומנים תופחים אף יותר מחובות של לקוחות רגילים".
 בדצמבר הודיעו שתי חברות יהלומים על חדלות פירעון. הראשונה היתה חברת צבי אור, שנסגרה לאחר שצברה חובות של כ-12 מיליון דולר. בתחילת השבוע הודיעה משפחת אייזנמן על חדלות פירעון וחובותיה מוערכים בשלב ראשון ב-1.2 מיליון דולר.

בבורסה חוששים מניצול המצב על ידי יהלומנים כדי להתחמק מאחריות לתשלום חובם תוך הסתייעות במוסד הבוררות. המוסד הזה נועד להסדר פנימי של חובות בענף, בלי שהנושים יידרשו להגיש תביעות בבתי משפט. הבעיה היא שההחזר בבוררות הוא בממוצע כ-60% מהחוב. לכן, כשגיל ויעקב אייזמן הודיעו השבוע על חדלות פירעון מכיוון ש"נשרדו בלונדון", לגרסתם, בחרה נשיאות הבורסה להטיל ספק בסיפורם ולהפגין יד קשה. במקום להפנות אותם לבוררות להסדר החוב, החליט פז לשנות גישה, הזמין משטרה שעצרה את השניים והזמין יהלומנים נושים להציג בפני הבורסה את היקף החוב כדי שיוכלו בהמשך להגיש נגדם תביעות מחוץ לבורסה. בתביעות החיצוניות נדרשים בעלי החוב להחזיר את מלוא חובם.

פז גם יצא נגד תופעת "הקפצת" הצ'קים, כלומר ביטול חד צדדי שלהם וקבע, כי מי שינהג כך יבוטל תג הכניסה שלו לבורסת היהלומים.

קה יהלומים - תן צ'ק

איך נותרים בנקים בלי בטוחה לאשראי שנתנו ליהלומנים

כדי לרכוש יהלומי גלם, היהלומן מקבל אשראי מהבנק והיהלומים שולקחים לליטוש וחשבים לבטוחה

היהלומן מלטש את היהלומים ומוכר אותם ברווח

הצ'ק של הקונה מוסב לבנק ונהפך לבטוחה שלו

בתקופת משבר, הקונה מתקשה לשלם ומציע לבטל את העסקה

הצ'ק מוחזר לקונה והיהלומים מוחזרים למוכר

לחלופין הבנק משרב להחזיר את הצ'ק, שעלול להפוך לחסר כיסוי אם בעלי פשטרנל

הבנק בבעיה: אין לו בטוחה לאשראי שנותר בידי היהלומן

גם אם היהלומים יוחזרו למוכר ייתכן שערכם יהיה נמוך ולכן יוכלו לשמש בטוחה חלקית

בדרך כלל, הצ'ק ופרע והכסף משמש להמשך מימון מסגרת האשראי של היהלומן

זה אחד הסימנים המוקדמים לקשיים שלהם מול הבנקים. הריבית על האשראי בחשבונות היהלומנים (חנ"י) גבוהה מלכתחילה מהריבית של לקוחות רגילים בשל רמת סיכון גבוהה

יהלומנים, אמר. "כבר כיום יש גידול בפניות של יהלומנים שמבקשים לבדוק את חישובי הריבית בחשבונות הבנקים שלהם, במטרה לצמצם את חובם ולהגיע לפשרות עם הבנקים.

אופיר צורי:
"הצרות הגדולות
בפתח. הבנקים
דחו את ישיבות
ועדות האשראי,
אבל מתחילת
2009 יהיה גל
תביעות נגד
"יהלומים"

אמנון שוורץ:
"הפניקה בנזקים
והירידה בפעילות
העסקית, לרבות
בענף היהלומים,
עלולה לגרום
להקצנה של
התנהלות
הבנקים"

אני פז:
"הבנקים
קצת עצבנים
כרגע ואפשר
להבין אותם.
הבנק לוקח את
הצ'ק נביטחון
ולכן צ'קים
צריכים להיפרע
ולא להתקזז"

לבנייני הבורסה המאובטחים ניתן להיכנס רק באמצעות תג עובד, או אישור כניסה מיוחד. ההנחיה פורסמה לאחר שבסכסוך בין חברת היהלומים אל.ר.זי התובעת 31 מיליון שקל מחברת יהלומי אברמוביץ' עלה חשש שהדראשונים "יקפיצו" צ'ק בסך 2.5 מיליון דולר.

גלי איומים

פז גם מנסה להיאבק בתופעה חדשה נוספת - הפעלת לחצים ואיומים על יהלומנים להסתפק רק בחלק מהתשלומים שהיביים להם. "אני בעד שאנשים יסתדרו ביניהם ויחזירו בתשלום או בדרכים אחרות את חובם, אבל אני מתנגד לניצול במצב הזה", אמר. "אם מישהו יבוא ליהלומן ויאמר 'קח סחורות במקום מזומן, או שלא תקבל כלום', יחתים אותו על העסקה וייקח ממנו את שטר הוכחות החוב - זה לא מקובל עלי. אנחנו מסתמכים על פסק דין בבית המשפט העליון משנת '98, שבו חברי בורסה תבעו אדם שאילץ אותם להגיע להסדר דומה לגבי מחצית החוב, ובית המשפט קבע שמגיעה להם גם המחצית השנייה של החוב

על אף שחתמו ומסרו את מסמך הוכחת החוב. לכן פירסתמי הנחיה, שגם מי שלוקח סחורות נגד רצונו באיומים - ניתן לגשת לבוררות ולבקש את יתרת החוב". בימי לחץ ומשבר פורחות גם השמועות. כך, למשל, רווחו שמועות בענף על קשיים של אחת החברות המובילות, חברת אלול. השמועות דיברו על חובות של עד 80 מיליון דולר. בבורסה ובחברה הכחישו אותן בתוקף, אך הן מסרבות לגזוע. "לשמועות אין אחיזה במציאות, ההתחייבויות שלנו הרבה יותר קטנות ואנחנו משלמים את הכל", הדגיש עמוס פוזיילוב, מבעלי החברה. בתשובה לטענה, לפיה השמועות מתבססות על החזר סחורה שביצעה החברה במקום תשלום מזומן, השיב כי המהלך היה ביוזמת בעלי החוב. לדבריו, בעלי החוב שמעו את השמועות וביקשו לא להמתין חודש לקבלת התשלום, אלא לקבל סחורה במקומו. "הם כחרו יהלומים מהמבחר שיש לנו, ועשו עסקה הדומה במהותה לרכישה רגילה".

האיתותים האחרונים שמגיעים מהשוק העולמי אינם מעוררים. במכירות לקראת השנה הנוצרית החרישה - כ-60% ממכירות הענף השנתיות - מסתמנת ירידה של כ-30% במכירות תכשיטים לעומת המכירות בסוף 2007. בענף מעריכים כי ירידה זו משקפת ירידה של 15%-20% במכירות יהלומים. יצוא היהלומים, על פי נתוני מכון היצוא, ירד ב-40% לפחות ברבעון הרביעי של 2008 לאחר עליות רצופות בשנים האחרונות. פז מנסה להרגיע: "הבנקים קצת עצבנים כרגע, ואפשר להבין אותם. אני קורא לכולם להתאפק ואני משוכנע שאחרי החגים הנר צריים הפעילות בענף היהלומים תתחדש".

היהלום ושברו / אוה קורן

הענף שהפתיע לרעה

בחמישה סניפי בנקים בלבד, שבמתחם הכור-סוה. שם כל שמועה מגיעה לכולם, ומי שנחסם לו אשראי בבנק אחר לא יוכל לקבל אשראי בבנק אחר. יהלומנים ישראלים מעריכים שכ"ש שליש מהענף יימחק במשבר הנוכחי.

חברות קטנות ובינוניות שיקרסו ימשכו למטה גם חברות גדולות ויציבות שסיפקו להן סחורה. הבנקים, כמו בשאר ענפי המשק, ימלאו תפקיד מכריע בהתפתחויות. הם יעדיפו, כנראה, לסייע לחברות הגדולות, שקריסתן עלולה להשפיע על יציבותם. לחברות אחרות הם יני-

חו ליפול. עם זאת, מכיוון שמארג האשראי בענף היהלומים מודכב ומסובך לעומת שאר הענפים, נראה כי אפילו הבנקים לא יצליחו להתחמק ממחיקות במאזני 2009 בגין ענף היהלומים.

טובות. פה ושם תמיד יימצאו "טרמפיסטים" שעלו עם הגיאאות ויפלו עם השפל, אבל רוב החברות בענף נחשבו עד כה לחזקות ואיכרותיות, לאחר ששרדו את המשברים של העשור האחרון והוכיחו יכולת ניהול שהובילה להתחדשות וצמיחה בשוק העולמי.

יצוא היהלומים קרס בנועון הרביעי של 2008

1-40%-50% לעומת התקופה המקבילה, בעוד שאר היצוא התעשייתי ירד ב-5%

ואולם גם חברות טובות יתקשו להתחמק מהשלכות המשבר. כבר היום מדברים על קיפאון במכירות, ירידה במחירים, צפי לקיצוץ מסגרות אשראי שיקשה על פעילות שוטפת וגל של פשיטות רגל. הענף נהנה מאשראי

מנתונים שפירסם אתמול מכון היצוא מתברר, כי ענף היהלומים הישראלי הוא הענף המפתיע לרעה של המשבר הכלכלי העולמי ב-2008.

הנתונים אמנם אינם סופיים, אך מצביעים על המגמה. לפיהם, יצוא הענף קרס ברבעון הרביעי של 2008 בשיעור של 40%-50% לעומת התקופה המקבילה אשתקד, בעוד שאר היצוא התעשייתי ירד בכ-5% בממוצע. יצוא ענף התכשיטים, המשיק בחלקו לענף היהלומים, קרס ברבעון הרביעי בכ-44%.

ראשי בורסת היהלומים אמנם טוענים, כי מצב הענף משקף את מצב הכלכלה העולמית, אולם נראה כי ענף היהלומים העולמי ספג פגיעה כואבת יותר מענפים אחרים. זה לא אומר שחברות היהלומים הישראליות אינן